

Eugeniusz Weron, Anastazy Bławat, Edmund Boniewicz

Biuletyn teologii laikatu

Collectanea Theologica 52/2, 149-153

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIULETYN TEOLOGII LAIKATU

Zawartość: I. PAPIESKA RADA DO SPRAW RODZINY. 1. Okoliczności i motywy ustanowienia Rady. — 2. Organizacja Rady. — 3. Cele i kompetencje Rady. — 4. Znaczenie dokumentu. II. PIERWSZY KONGRES KU CZCI MIŁOSIĘRDZIA BOŻEGO. 1. Okoliczności zwołania. — 2. Tematyka sympozjum teologicznego. — 3. Przebieg kongresu. — 4. Refleksje i postulaty*.

I. PAPIESKA RADA DO SPRAW RODZINY

Nowa dykasteria Kurii Rzymskiej

Z datą 9 maja 1981 r. ukazał się nowy dokument Jana Pawła II, ustanawiający Papieską Radę do Spraw Rodziny¹. Tym samym został dokonany dalszy krok w reorganizacji Kurii Rzymskiej. Jest to jednak coś więcej aniżeli reorganizacja. Powstał nowy organizm posoborowy będący praktycznym wyrazem dalszego dowartościowania laikatu w życiu i działalności Kościoła. Warto przy tej okazji wspomnieć, że jest to już trzeci samodzielny organizm kurialny dotyczący laikatu. Obok Papieskiej Rady Świeckich oraz Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax” rozpoczyna swoją działalność instytucja mająca na uwadze życie rodziny chrześcijańskiej w aspekcie głównie eklesjalnym i apostołskim.

Jesteśmy świadkami wydarzenia dużej wagi w zakresie wcielania w życie Kościoła ducha i wskazań Soboru Watykańskiego II przez Jana Pawła II. Jest on niewątpliwie konsekwentnym kontynuatorem linii odnowy kościelnej zapoczątkowanej przez swoich wybitnych poprzedników na papieskim tronie.

1. Okoliczności i motywy ustanowienia Rady

Powołując do życia nowy organizm kurialny, miał papież na względzie szczególną godność i znaczenie rodziny chrześcijańskiej, która płynie z sakramentu małżeństwa. W dokumencie papieskim powiedziano, że przez sakrament małżeństwa objawia się „mistyczne przymierze miłości Chrystusa z Kościołem” (por. KDK 48). Sobór Watykański II nazwał rodzinę „Kościołem domowym”, podkreślając przez to szczególne zadania rodziny w zbawczym planie Boga, jak również wskazując, że każdy z członków rodziny ma swój sposób realizuje potrójny urząd: prorocki, kapłański i królewski, powierzony przez Chrystusa Kościołowi. W ten sposób rodzina ma ważny i niewątpliwý udział w apostołstwie Kościoła.

Dlatego Kościół zawsze troszczył się o rodzinę w przeszłości Obecnie ze względu na nowe możliwości i potrzeby rodzin, tudzież ze względu na wie-

* Redaktorem niniejszego biuletynu jest ks. Eugeniusz Weron SAC, Ołtarzew.

¹ Motu proprio *Familia a Deo instituta*. Tekst łaciński i włoski: Osservatore Romano z 15.V.1981, tłumaczenie polskie: Osservatore Romano (wyd. polskie) nr 5 (17) maj 1981.

lorakie niebezpieczeństwa zagrażające rodzinie, Kościół zwraca na nią szczególniejszą uwagę i daje wyraz swej pasterskiej troski o rodzinę.

Dowodem tej wzrastającej troskliwości Kościoła jest ustanowienie w roku 1973 przez papieża Pawła VI Komitetu do Spraw Rodziny². Zadaniem tego Komitetu było „załatwianie duchowych, moralnych i społecznych problemów” współczesnej rodziny. Komitet był pomyślany przede wszystkim jednak jako instytucja studyjna i badawcza w odniesieniu do problematyki duszpasterstwa rodziny. Miał służyć swoją pomocą w zakresie swej specjalności Kościołowi, w szczególności zaś Stolicy Świętej i jej różnym dykasteriom. Na mocy motu proprio *Apostolatus peragendi* (1973 r.) Komitet został włączony do Papieskiej Rady Świeckich jako jej część składowa, przy zachowaniu jednak dość daleko posuniętej autonomii działania. Obecnie jednak ten związek Komitetu z Radą Świeckich zostaje zniesiony.

Na całkowite usamodzielnienie się Komitetu w stosunku do Rady Świeckich wpłynęła najpierw uważna refleksja nad dotychczasową działalnością Komitetu, która zapewne odsłoniła niektóre niedogodności i braki. Przede wszystkim jednak chciano odpowiedzieć na oczekiwania ludu Bożego, czemu dawali wyraz biskupi, zebrani na synodzie poświęconym rodzinie (1980 r.). Chodziło też o to, aby Kościół instytucjonalnie mógł sprostać tym wielkim problemom, które omawiano na synodzie w wspomnianym synodzie biskupów. W szczególności zaś zmierzano do tego, by nowy organizm mógł lepiej służyć duszpasterstwu rodziny i jej specyficznemu apostołstwu w ramach posłannictwa Kościoła. Dostrzeżono na synodzie, że rodzina jest szczególnie niewralgicznym punktem życia kościelnego i równocześnie jakby soczewką, w której się skupia wiele problemów Kościoła powszechnego.

Z tych tak wielu i różnych powodów, Jan Paweł II, po zasięgnięciu rady kolegium kardynalskiego jeszcze w roku 1979 oraz synodu biskupów (1980), a także po wysłuchaniu opinii znawców problematyki rodzinnej, postanowił zrezygnować z dotychczasowych usług Komitetu i powołał do życia zupełnie odrębną dykasterię pod nazwą Papieska Rada do Spraw Rodziny.

2. Organizacja Rady

Już pobieżny rzut oka na dokument erekcyjny wskazuje na duże podobieństwo nowego organizmu do Papieskiej Rady Świeckich. Po prostu Jan Paweł II wykorzystał doświadczenia wspomnianej Rady, utworzonej jeszcze przez Pawła VI. Warto przy tym wspomnieć, że kard. Karol Wojtyła był długoletnim członkiem Rady Świeckich. Mógł więc zebrać wiele doświadczeń, które teraz miał okazję wykorzystać.

Na wzór Rady Świeckich, przewodniczącym nowej dykasterii jest kardynał, wspomagany przez komitet współpracowników (*Comitato di Presidenza*) złożony z biskupów reprezentujących różne kontynenty. Do wspomnianego komitetu należy także sekretarz Papieskiej Rady do Spraw Rodziny oraz zastępca przewodniczącego Papieskiej Rady Świeckich. W ten sposób została zabezpieczona ścisła współpraca obydwu organizmów kurialnych.

Oprócz komitetu współpracowników kardynał przewodniczący ma do pomocy stałego sekretarza i podsekretarza. Kierują oni bezpośrednio pracą biurową, wykonywaną przez pracowników z różnych narodowości, specjalistów w zakresie duszpasterstwa rodziny. W ten sposób została zapewniona systematyczność oraz ciągłość pracy nowego organizmu.

Członkami Papieskiej Rady do Spraw Rodziny są z zasady ludzie świeccy, w większości żonaci, zarówno mężczyźni jak i kobiety, mianowani oso-

² O Komitecie do Spraw Rodziny por. *Collectanea Theologica* 43(1973) z. 4, 118—121.

biście przez Ojca Świętego, wywodzący się z różnych części świata oraz z różnych środowisk kultury. Stanowią oni szerokie przedstawicielstwo światowego laikatu w Radzie; jest to główny trzon organizacyjny Rady. Zbierają się przynajmniej raz w ciągu roku na swoje plenarne posiedzenie.

Papieska Rada korzysta ponadto ze współpracy konsultorów, którymi są eksperci z różnych dziedzin w zakresie problematyki rodzinnej. W skład zespołu konsultorów mogą być powoływani, oprócz ludzi świeckich, także kapłani i zakonnicy.

Konsultorzy tworzą tzw. Konsultę Rady. Do jej zadań należy wypowiadanie opinii i rad w odniesieniu do problemów wysuwanych przez przewodniczącego jak i członków Rady. Konsultorzy mogą być wzywani do współpracy indywidualnie lub też zwoływani wspólnie na okresowe spotkania.

Ta dwustopniowość organizacyjna (członkowie i konsultorzy) jest charakterystyczna dla wielu dykasterii kurialnych. Umożliwia ona z jednej strony dużą ruchliwość i wymiennosć właściwych członków Rady, a z drugiej zapewnia stabilność grona wybitnych ekspertów, którzy najbardziej przyczyniają się do osiągnięcia trwałych rezultatów działalności Rady.

3. Cele i kompetencje

Dokument papieski formułuje najpierw ogólnie cel Papieskiej Rady. Jest nim „zapewnienie opieki duszpasterskiej nad rodziną i jej własnym apostolstwem przez wprowadzanie w życie nauczania magisterium kościelnego, aby rodziny chrześcijańskie mogły należycie wypełniać swoje zadania wychowawcze, ewangelizacyjne i apostołskie, jakie do nich należą”³. W szczególności zaś, w zakres kompetencji Papieskiej Rady do Spraw Rodziny wchodzi następujące sektory działania.

Najpierw do zadań Rady należy troska o utrzymywanie stosunków i wymaganą doświadczeń i wskazań w zakresie duszpasterstwa rodzinnego z biskupami i konferencjami biskupimi oraz instytucjami, które się zajmują problematyką rodzinną. Jest to niewątpliwie najważniejsze zadanie Rady.

Następnym zadaniem jest troska o upowszechnienie nauczania kościelnego w dziedzinie problematyki życia rodzinnego. Chodzi o to, by ta nauka była w pełni i nienaruszalnie przekazywana ludowi Bożemu przez wszelkie formy nauczania i katechizacji, jak również poprzez piśmiennictwo specjalistyczne i naukowe.

W szczególności Rada ma wspierać i koordynować wysiłki duszpasterskie dotyczące problemów świadomego rodzicielstwa, pozostającego w zgodności z nauczaniem Kościoła.

Ma przyczyniać się do wypracowania duchowości małżeńskiej i rodzinnej. Jest to niewątpliwie sprawa doniosłej wagi ze względu na istniejące zapotrzebowanie z tego zakresu wśród ludu Bożego. Ukazano tutaj nowe zadania i kierunki badań dla teologii rodziny i w ogóle dla teologii laikatu.

Rada ma popierać i podtrzymywać oraz koordynować wszelkie inicjatywy podejmowane dla obrony życia ludzkiego, od poczęcia człowieka aż do śmierci.

Poprzez działalność instytucji naukowych specjalistycznych (teologicznych i duszpasterskich) Rada ma koordynować i scalać badania teologiczne i badania w zakresie świeckich dyscyplin, aby cała nauka Kościoła mogła być coraz lepiej rozumiana przez wszystkich ludzi dobrej woli.

Rada powinna podtrzymywać i rozwijać stosunki z innymi ugrupowaniami i wyznaniami religijnymi, które uznają prawo naturalne i działają na płaszczyźnie zdrowo pojmowanego humanizmu.

We współpracy z Papieską Radą do Spraw Świeckich i przy zachowaniu jej właściwej kompetencji należy zatroszczyć się o należyte przygotowanie

³ Tłumaczenie własne z Osservatore Romano z 15.V.1981.

ludzi świeckich zaangażowanych w apostołstwo rodziny. Rada ma inspirować i porządkować działalność narodowych i międzynarodowych organizacji katolickich, dotyczących życia rodzinnego, a także wszelkich ugrupowań apostołstwa ludzi świeckich, które zajmują się sprawami rodziny. Rada powinna zatroszczyć się o stałą i okresową wymianę informacji i współpracę z Papieską Radą Świeckich w celu omawiania zadań i programów działania.

W ramach współdziałania z innymi dykasteriami Kurii Rzymskiej Rada służy pomocą innym organizmom tejże kurii, o ile ich działalność dotyczy życia rodzinnego. I na odwrót, Rada otrzymuje od nich pomoc w szczególności, gdy chodzi o katechizację na temat rodziny, wychowanie seminarzystów oraz studentów w uniwersytetach katolickich; a dalej, w przygotowaniu teologiczno-pastoralnym przyszłych misjonarzy i misjonek, zakonników i zakonnicek, jak również gdy chodzi o działalność Stolicy Świętej na terenie kontaktów międzynarodowych poprzez placówki dyplomatyczne przy poszczególnych państwach. Chodzi o to, aby prawa rodziny były coraz lepiej poznawane i chronione w całym świecie.

Rada ma także uprawnienie do zbierania w różnych krajach, za pośrednictwem papieskich placówek przedstawicielskich, wszelkich informacji na temat sytuacji rodziny.

Jak stąd widać, uprawnienia i kompetencje oraz zadania Papieskiej Rady do Spraw Rodziny są ważne i wielkie. Wolno żywić nadzieję, że ustanowienie tego nowego organizmu stanowić będzie miły krok ku realizacji wskazań soborowych i ostatniego synodu biskupów.

4. Znaczenie dokumentu

W ustanowieniu nowej Papieskiej Rady wolno się dopatrywać jakby w pewnym sensie uwieńczenia wcześniejszych zainteresowań kard. Karola Wojtyły problematyką życia rodzinnego w aspekcie duszpasterskim. Pomijając jego osobiste kontakty z wieloma rodzinami z okresu jego działalności w Krakowie, kard. K. Wojtyła od dawna interesował się od strony naukowej odpowiedzialną miłością w małżeństwie i rodzinie. Literackim dokumentem tych zainteresowań jest jego znana książka *Miłość i odpowiedzialność*, tłumaczona na wiele obcych języków. W okresie posoborowym znane jest naukowe zaangażowanie kardynała w obronę odpowiedzialnego rodzicielstwa i stanowiska reprezentowanego przez encyklikę *Humanae vitae*⁴. W swej krakowskiej diecezji postawił na wysokim poziomie sprawę przygotowania młodzieży i młodych małżeństw do życia rodzinnego. Znalazło to wyrazne odbicie w uchwałach krakowskiego synodu archidiecezjalnego.

Jako papież, szczególnie w czasie wielkich podróży apostołskich, wielokrotnie przemawiał na tematy życia rodzinnego. Z jego dotychczasowych przemówień — jak się zdaje — można już pokusić się o zestawienie swoistej „sumy” duszpasterstwa rodzinnego.

Szczególnie doniosłe, z tego punktu widzenia są środowowe przemówienia papieskie na audiencjach generalnych, w czasie których od kilku już lat omawia systematycznie zagadnienia z zakresu teologii ciała, małżeństwa i rodziny⁵. Przyпуска się, że Jan Paweł II w przemówieniach środowowych przygotowuje systematyczne kompendium teologii życia małżeńskiego i rodzinnego⁶.

Już wspomniana tutaj osobista działalność i nauczanie papieskie wskazuje na to, że Papieska Rada do Spraw Rodziny nie jest dziełem przypad-

⁴ Por. *Analecta Cracoviensia* 1(1969).

⁵ Z tych przemówień powstała książka pt. *Mężczyzną i niewiastą stworzył ich*, Libreria Editr. Vaticana 1980.

⁶ Podobny pogląd reprezentuje Wojciech Chudy, *Jan Paweł II o teologii ciała*, Znak 32(1980)1393—1411.

kowym, ale wyrasta z dotychczasowej działalności Jana Pawła II. Jest więc jednym z większych dokonań obecnego pontyfikatu.

Niezależnie od tej osobistej działalności i zainteresowań Jana Pawła II, Papieska Rada do Spraw Rodziny jest na pewno także owocem przemyśleń ostatniego synodu biskupów, poświęconego problematyce rodzinnej.

Można się w tym dopatrywać opatrnościowej zbieżności osobistych zainteresowań papieża z rzeczywistymi potrzebami posoborowego Kościoła. Ta zbieżność pozwala pomyślnie rokować owocność działania nowej dykasterii Kurii Rzymskiej. Równocześnie w Papieskiej Radzie do Spraw Rodziny otrzymuje Jan Paweł II cenny instrument działania.

Pod koniec nasuwa się refleksja i pytanie: czy erekcja nowej dykasterii przyczyni się do ożywienia także studiów teologicznych nad małżeństwem i rodziną i przez to wzbogaci problematykę współczesnej teologii laikatu?

Przeglądając, choćby pobieżnie wyznaczone przez papieża cele i zadania Rady, wolno jest żywić taką nadzieję. Wprawdzie Papieska Rada do Spraw Rodziny nie jest instytutem naukowym, jednak wśród jej zadań wymieniono obowiązek wspierania i pobudzania badań nad rodziną przez instytuty do tego celu powołane. Wspomniano też o konieczności studiów w zakresie duchowości małżeńskiej i rodzinnej. Do nowej Rady należy obowiązek koordynacji badań naukowych, dokonywanych przez różne instytuty, tudzież organizowanie ściślejszej współpracy oraz integracji studiów teologicznych z naukami świeckimi, o ile dotyczą problematyki rodzinnej.

Stąd więc wolno żywić nadzieję, że Papieska Rada do Spraw Rodziny stanie się stymulatorem badań nad tą tak doniosłą dziedziną życia współczesnego Kościoła.

ks. Eugeniusz Weron SAC, Ottarzew

II. PIERWSZY KONGRES KU CZCI MIŁOSIĘDZIA BOŻEGO

Kongres odbył się na Jasnej Górze w Częstochowie w dniu 26 kwietnia 1981 r. Z kongresem związane było dwudniowe sympozjum teologiczne (24—25 kwietnia 1981). Zarówno kongres kultowy, jak i sympozjum były dziełem Instytutu Apostolskiego przy Wyższym Seminarium Duchownym w Ołtarzewie. Projektodawcą pomysłu była sekcja tegoż instytutu z siedzibą w Częstochowie. W zespołowych dyskusjach kierownictwa Instytutu Apostolskiego oraz Sekcji Miłosierdzia Bożego pomysł dojrzał powoli do stadium projektu. Jego realizację powierzono ks. Edmundowi Boniewiczowi oraz ks. Anastazemu Bławatowi. Wspierani życzliwymi uwagami członków Instytutu Apostolskiego przygotowali oni zarówno sympozjum, jak i kongres kultowy, który zbiegł się z zakończeniem sympozjum i przypadł na dawną Niedzielę Przewodnią (obecnie druga niedziela wielkanocna).

Honorowy patronat nad kongresem i sympozjum objęli: kardynałowie Stefan Wyszyński, Prymas Polski oraz Franciszek Macharski, metropolita krakowski; arcybiskup Henryk Gulbinowicz; biskupi Stefan Bareła, ordynariusz częstochowski oraz Edward Kisiel, administrator apostolski z Białegostoku; o. generał Józef Płatek z Jasnej Góry, ks. prowincjał Henryk Kietliński z Warszawy, ks. superior Zenon Modzelewski z Paryża; matka generalna Siostr Matki Bożej Miłosierdzia, s.I. Aurelia Bażant; ks. dr Franciszek Cegiełka SAC z North Tona- vanda USA, oraz wielu zasłużonych dla kultu Miłosierdzia ludzi świeckich.

Wspólnie działając, ks. dr Anastazy Bławat zajął się głównie przygotowaniem sympozjum teologicznego a ks. Edmund Boniewicz przygotował stronę pastoralną sympozjum i kongresu.

Obrazy sympozjum toczyły się w sali papieskiej, mogącej pomieścić jednorazowo ponad 700 osób. Uroczysta Msza św. odprawiona przed szczytem jasnogórskim stanowiła centralny punkt kongresu kultowego.